

ADVIES 107

VLAANDEREN IN ACTIE

ADVIES 107

VLAANDEREN IN ACTIE

21 november 2006

Inhoud

INLEIDING.....	4
BESCHRIJVING ACTIEPLAN.....	6
UITDAGING I: VOLUIT VOOR ELK TALENT.....	6
UITDAGING II: CREATIVITEIT, INNOVATIE ALS CULTUUR, ONDERNEMERSCHAP.....	7
UITDAGING III: DUURZAME POORT OP EUROPA.....	8
UITDAGING IV: DE OVERHEID IN ACTIE.....	10
ADVIES.....	11
ALGEMEEN.....	11
Algemene appreciatie.....	11
Drie dimensies van de kennismaatschappij: Science, Technology, Society.....	11
Lange termijn visie en keuzes maken.....	11
Federale, Europese en internationale context.....	13
Toekomstverkenningen.....	13
“Vijf voor twaalf”.....	14
Communicatie en mobilisatie zijn cruciaal.....	15
Immateriële dimensie.....	15
Concrete uitwerking.....	16
Monitoring.....	16
Belang van innovatie in klassieke sectoren.....	17
Productie - Manufacturing.....	18
KMO's en innovatie.....	18
Associaties bieden opportuniteiten.....	20
“Brain Port Vlaanderen”.....	21
Imago wetenschap en techniek.....	23
“Accent op talent”.....	23
BEGROTING.....	24
Algemeen.....	24
Onderzoek op initiatief van de vorser.....	25
Strategisch basisonderzoek.....	27
Onderzoek met economische finaliteit.....	27
BIJLAGE COMMENTAREN VANUIT DE FORESIGHTPANELS BIJ EEN AANTAL PROJECTEN IN DETAIL.....	29
UITDAGING II: CREATIVITEIT, INNOVATIE ALS CULTUUR, ONDERNEMERSCHAP.....	29
Project II.3: Internationaal ondernemen.....	29
Project II.12: Innovatief in welzijn en gezondheid.....	29
UITDAGING III: DUURZAME POORT OP EUROPA.....	33
Algemeen.....	33
Project III.1: Logistiek Vlaanderen.....	33
Project III.2: Havens en maritieme snelwegen.....	35
Project III.3: Strategische uitbouw van onze luchthavens.....	36
Project III.5: De Vlaamse magneet.....	36
Project III.8: Duurzaam met milieu en natuur, zuinig met grondstoffen.....	36

UITDAGING IV: DE OVERHEID IN ACTIE.....	37
Project IV.7: Energiezorg in Vlaamse overheidsgebouwen.....	37

Advies 107

Advies bij het Plan 'Vlaanderen in actie' van de Vlaamse regering

INLEIDING

Vlaams minister-president Yves Leterme vraagt de VRWB om advies bij het plan 'Vlaanderen in actie - een sociaal-economische impuls voor Vlaanderen'.

Voorliggend actieplan wil vooral werk maken van het versterken van het sociaal-economisch draagvlak in Vlaanderen. De huidige Vlaamse regering had hier resoluut de nadruk op gelegd bij haar aantreden. Het plan richt zich voornamelijk op de kritische succesfactoren van het sociaal-economisch beleid. Het wil de zes belangrijke troeven waarover Vlaanderen beschikt (mensen, creativiteit, ligging, slagkrachtige overheid, internationale openheid en duurzaamheid), verder ontwikkelen en maximaal uitspelen, maar tegelijk ook de uitdagingen hierrond op een intelligente wijze aanpakken.

Het actieplan is niet te zien als een top-down oefening, maar eerder als een oproep aan diverse actoren om actief mee te denken over de socio-economische toekomst van Vlaanderen.

De VRWB heeft voor de voorbereiding van zijn advies een beroep gedaan op zijn commissies Wetenschapsbeleid en Technologiebeleid, maar tevens op de expertise van de clusterpanels uit het VRWB-project 'Prioriteitsstelling inzake Technologie en Innovatie in Vlaanderen'. Een aantal van de uitdagingen die in het actieplan zijn opgenomen, sluiten immers perfect aan bij het werkveld van deze clusters. Het luik met betrekking tot de begroting werd ook voorbereid in de commissie Begroting en Financiën.

Prof. Bart De Moor, kabinetschef socio-economisch beleid van minister-president Yves Leterme, heeft het actieplan in de Raad, de commissies en expertpanels toegelicht en verduidelijkt.

Het VRWB-advies beperkt zich grotendeels tot die aspecten die tot het takenpakket van de Raad behoren. Daarnaast zijn in een afzonderlijke bijlage de commentaren samengebracht vanuit de foresightpanels die specifiek betrekking hebben op internationaal ondernemen, gezondheidszorg, logistiek, milieu en energie.

BESCHRIJVING ACTIEPLAN

In deze sociaal-economische toekomstactie worden vierendertig projecten uitgerold die, in de vorm van uitdagingen, gegroepeerd zijn rond de zes bovenvermelde troeven.

Vier ervan hebben een verticale dimensie en zijn thematisch inhoudelijk:

- Uitdaging I 'Voluit voor elk talent';
- Uitdaging II 'Creativiteit, innovatie als cultuur, ondernemerschap';
- Uitdaging III 'Duurzame poort op Europa';
- Uitdaging IV 'De overheid in actie';

Uitdaging V 'Meer internationalisering' en Uitdaging VI 'Duurzaamheid benutten als opportuniteit' zijn transversaal en zitten verspreid over de vier andere.

In onderstaande samenvatting¹ worden de vier horizontale uitdagingen en de erbij horende projecten heel kort omschreven.

Uitdaging I: voluit voor elk talent

De zes projecten onder Uitdaging I richten zich op de verschillende facetten voor een optimale ontwikkeling van talenten en vaardigheden bij kinderen, jongeren en volwassenen:

Met het project '*Accent op talent*' richt het plan zich op de beeldvorming en ontwikkeling van technische en technologische competenties. '*Succes in studeren en onderzoek ondersteunen*' streeft o.m. een tweede democratiseringsgolf in het hoger onderwijs na, alsook een hogere participatie, meer gelijke kansen, betere studieoriëntering en begeleiding, grotere verantwoordelijkheid voor instelling en student en meer kwaliteit in onderzoek. '*Meer integratie tussen leren en werken*' plaatst de problematiek van de brugverbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt centraal. De '*Competentieagenda*' die met de sociale partners wordt opgemaakt, is een wegwijzer voor het competentiedenken van de komende jaren: bedrijven blijvend aanmoedigen om een competentiegericht personeelsbeleid uit te werken, verder werken aan ervaringsbewijzen en het recht op loopbaandienstverlening. Het project '*Diversiteit: gelijke kansen geven - gelijke kansen grijpen*' speelt in op het feit dat bedrijven dé omgeving bij uitstek zijn

¹ Gebaseerd op het actieplan en de samenvatting ervan

waar diversiteit een plaats heeft. Via het project '*Werkbaarheid*' tenslotte worden ondernemingen de mogelijkheid geboden om pilootprojecten te ontwikkelen inzake innovatieve arbeidsorganisatie.

Uitdaging ii: creativiteit, innovatie als cultuur, ondernemerschap

Met de twaalf projecten die vallen onder Uitdaging II wil de Vlaamse regering een cultuur van permanente economische vernieuwing bewerkstelligen, waarin ondernemerszin wordt aangemoedigd. Een bedrijfseconomisch en industrieel weefsel dat nieuwe dimensies in het ondernemen (bv. opportuniteiten rond levenskwaliteit ...) creatief aanboort, moet worden gestimuleerd.

Deze uitdaging is in twee grote luiken opgesplitst die respectievelijk rond het stimuleren van creatief ondernemerschap *'Met creatief ondernemerschap geraken we veel verder'* en rond innovatie *'Innovatie'* zijn opgebouwd.

In het eerste luik moet het project *'Meer starters'* het aantal startende ondernemingen in Vlaanderen drastisch verhogen. De noodzakelijke netwerkvorming tussen competentiepolen, strategische onderzoekscentra en universiteiten komt aan bod in het project *'Creatieve netwerken: competentiepolen, strategische onderzoekscentra, universiteiten'*. In *'Internationaal Ondernemen'* worden verschillende acties voorgesteld om Vlaamse bedrijven meer en beter te richten op nieuwe internationale strategieën: meer internationale gazelles, de belangrijke rol van rolmodellen, duurzaam, ethisch en intercultureel ondernemen. Andere projecten omvatten impulsen voor de toeristische sector *'Toerisme: een sterke economie in eigen streek'*, het stimuleren van meer *'Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen'* en *'Sociale Vernieuwingsprocessen'*.

Onder luik twee *'Innovatie'* wordt in *'Brain Port Vlaanderen'* de aandacht gevestigd op het aantrekken van jonge onderzoekers (Odysseus), maar ook op een andere manier van werken voor Vlaamse toponderzoekers (Methusalem). In het project *'KMO-innovatie-actieplan'* worden initiatieven uiteengezet voor een grotere innovatiegedrevenheid van de Vlaamse KMO's. Het project *'I³: een intelligent instrumentarium voor innovatie'* lanceert o.m. een beleidsdiscussie over evenwichten in het beleidsinstrumentarium voor innovatie. *'Vlaanderen i-2010: ICT als hefboom voor innovatie'* richt zich op informatie- en communicatietechnologieën als hefboom voor meer innovatie bij bedrijven en bij de overheid. De twee laatste projecten onder dit luik namelijk *'Steden en subregio's als brandpunt van innovatie'* en *'Innovatief in welzijn en gezondheid'* hebben een mobiliserende en netwerkende functie.

Uitdaging III: Duurzame poort op Europa

Deze uitdaging gaat erom de centrale, gunstige geografische ligging van Vlaanderen zo optimaal en kwaliteitsvol mogelijk te benutten. Een stabiel weefsel van logistieke netwerken (wegen, spoor, nutsvoorzieningen, ICT) is één aspect ervan. Het bewaken van de kwaliteit via een duurzaam beheer is een tweede item van deze uitdaging. Ze wordt aangepakt aan de hand van een negen - tal projecten.

In *'Logistiek Vlaanderen'* wordt gewerkt rond een verdere capaciteitsbenutting van de multimodale infrastructuur, de regelgeving, de interactie van logistiek, onderzoek, onderwijs en arbeidsmarkt, duurzaamheidsaspecten en verkeersveiligheid. *'Havens en Maritieme snelwegen'* is een specifiek project rond de Vlaamse zeehavens waarin o.m. de mogelijkheid van een geïntegreerde 'Flanders Port Area' wordt onderzocht. Het project *'Strategische uitbouw van onze luchthavens'* moet de toekomstperspectieven van Zaventem en de regionale luchthavens verder uitwerken. Het project *'Van woning naar werk naar woning'* buigt zich over de belangrijke problematiek van het woon-werkverkeer, terwijl *'De Vlaamse magneet'* Vlaanderen nóg aantrekkelijker moet maken als investeringsregio. In het project *'Brussel als poort op Vlaanderen'* wordt een structurele sociaal-economische samenwerking met Brussel voorgesteld. Een volgend project heeft als focus permanent te voorzien in *'Ruimte om te ondernemen en te werken'*. De titels van de twee laatste projecten *'Duurzaam met milieu en natuur, zuinig met grondstoffen'* en *'Uitmuntend duurzaam energiebeleid'* spreken eerder voor zich.

Uitdaging IV: De overheid in actie

Uitdaging IV wil de rol van de Vlaamse overheid nog verbeteren en streeft naar klantvriendelijke en efficiënte overheidsdiensten en naar een overheid die zo goed mogelijk de strategische keuzes in kaart brengt. Zeven projecten moeten dit helpen verwezenlijken.

In het project *'Klantvriendelijkheid en efficiëntie'* wordt gewerkt aan de cultuur van de overheid: dienstverleningscharters, plannen rond diversiteit, betrouwbaarheid, kwaliteit, efficiëntie en innovatie worden hiertoe geïntroduceerd. In *'Strategische contracten met de 13 centrumsteden'* wordt het idee gelanceerd van een uniek aanspreekpunt voor steden wanneer zij grote projecten aanvatten. Zorgen voor een degelijke, cijfermatige onderbouwing van het beleid komt aan bod in *'Meten is weten: het scorebord van de overheid'*, waarin zowel de 21 indicatoren van het Pact van Vilvoorde komen als een sociaal-economische benchmarkingmethodologie om Vlaanderen te vergelijken met regio's uit Europa en de wereld. Het actieplan kondigt het project *'Toekomstverkenningen'* aan, geleid door de Studiedienst van de Vlaamse regering. De Vlaamse overheid tracht ook zelf richtinggevend te zijn en zo de ontwikkeling en inzet van nieuwe technologieën binnen haar eigen diensten te stimuleren. Dit komt aan bod in *'Innovatief via overheidsopdrachten'*. Tot slot zijn twee projecten beschreven waarin vooral kostenbesparingen belangrijk zijn: *'Een kosteneffectieve overheid'* en *'Energiezorg in Vlaamse overheidsgebouwen'*.

ADVIES

Algemeen

Algemene appreciatie

1· De Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid heeft het ‘Vlaanderen in actie’ plan van de Vlaamse Regering positief onthaald. Vlaanderen heeft immers sterke troeven waarmee het zich kan wapenen in de context van toenemende globalisering. De Vlaamse Regering is zich hiervan bewust en wil met voorliggend socio-economisch actieplan deze troeven maximaal uitspelen.

Drie dimensies van de kennismaatschappij: Science, Technology, Society

2· De VRWB is zich bewust van het feit dat het actieplan vooral een socio-economische impuls wil geven, maar vraagt toch aandacht voor de drie dimensies van de kennismaatschappij: Science, Technology, Society (STS). De wetenschap creëert kennis, de technologie benut deze kennis om welvaart en welzijn te verzekeren voor de maatschappij.

De Raad stelt vast dat in het ‘Vlaanderen in actie’ plan één van deze drie dimensies, met name de wetenschappelijke dimensie, onvoldoende prominent aanwezig is. Nergens wordt gewag gemaakt van fundamenteel onderzoek als eerste stap in de innovatieketen en van de rol van de universiteiten hierbij.

3· De meeste van de actielijnen zoals ‘Accent op talent’, ‘creativiteit’, ‘Europa’ ... vereisen aandacht voor onderzoek en onderzoeksinnovatie. Wetenschappelijk onderzoek is een zorg die in elk beleidsdomein zou moeten meespelen. Bovendien levert wetenschappelijk onderzoek een belangrijke bijdrage tot de algemene, sociale, culturele en economische ontwikkeling. Het onderzoeksluik moet dus, waar relevant, aandacht krijgen in elk van de vierendertig projecten.

Lange termijn visie en keuzes maken

4· Het ‘Vlaanderen in actie’ plan bevat een brede waaier van initiatieven van zeer diverse aard en in verschillende beleidsdomeinen. Wat evenwel ontbreekt is het distinctieve. Waar gaat Vlaanderen nu echt voor, waarin wil het zich onderscheiden? Worden we een volger of een trekker?

Voor een kleine regio als Vlaanderen is de ontwikkeling van een strategische visie noodzakelijk wil het internationaal de competitie aangaan. Waar leggen we onze prioriteiten om welvaart en welzijn in de toekomst te blijven verzekeren?

De overheid, bedrijven en kennisinstellingen zullen samen focus en kritische massa moeten creëren op domeinen die de Vlaamse concurrentiepositie versterken en waarvan de potentiële maatschappelijke baten aanzienlijk zijn. Dergelijk beleid vergt een beperkt aantal weloverwogen keuzes en inspanningen.

5. De VRWB pleit ervoor een procedure in te stellen om keuzes af te bakenen. Met zijn verkenningsoefening reikt de Raad hiervoor een referentiekader² aan van 30 techno-economische ontwikkelingen. Dit referentiekader kan bv. gebruikt worden voor nieuwe aanvragen binnen het beleidskader voor strategische onderzoekscentra en competentiepolen, en tevens bij het opstellen van de beheersovereenkomsten/convenanten van deze nieuwe en bestaande SOC's en competentiepolen.

Federale, Europese en internationale context

6. Het 'Vlaanderen in actie' plan is teveel gericht op Vlaanderen en houdt te weinig rekening met onze omgeving. Vlaanderen staat niet alleen; niet in België, niet in Europa en niet in de wereld. In die context merkt de VRWB ook op dat Vlaanderen zelf niet alle hefboomen in handen heeft om de vele plannen te realiseren.

Toekomstverkenningen

Het 'Vlaanderen in actie' plan schuift verkenningen naar voor als een wetenschappelijk onderbouwde methodologie, die toelaat om de toenemende onzekerheden in de toekomst beter in te schatten. De Studiedienst van de Vlaamse regering kreeg de opdracht deze toekomstverkenningen op te zetten.

7. De VRWB onderschrijft het belang van verkenningen als beslissingsonderbouwend referentiekader voor het Vlaams innovatiebeleid en zijn relatie met de socio-economische ontwikkelingen. De Raad apprecieert ook dat zijn technologische verkenningstudie als voorbeeld wordt aangehaald. De VRWB onderstreept dat heel wat expertise werd opgebouwd in de organisatie en de sturing van technologieverkenningprojecten en verwijst hiervoor naar sectoriële verkenningstudies (nummers 11 en 12 in de VRWB-studiereeks) en de recente Aanbeveling 29 'Expertgevalideerde prioriteitsstelling inzake Technologie en Innovatie in Vlaanderen'. Met deze laatste verkenningsoefening op macroniveau wil de VRWB een referentiekader bij het innovatiegebeuren in Vlaanderen aanreiken aan alle betrokken actoren.

8. Als toekomstige strategische adviesraad is de VRWB het best geplaatst voor het uitvoeren van technologieverkenningen als deel van het 'Vlaanderen in actie' plan. De VRWB heeft immers aangetoond een nooit gezien aantal experts te kunnen mobiliseren, en dus een ruim draagvlak te creëren, cruciaal voor het welslagen van verkenningen. Het is natuurlijk belangrijk dat er

² Aanbeveling 29 'Expertgevalideerde prioriteitsstelling inzake Technologie en Innovatie'

overleg gewaarborgd wordt naar de relevantie voor het sociaal-economisch beleid van Vlaanderen.

“Vijf voor twaalf”

9. De koploperlanden die Vlaanderen vaak als voorbeeld stelt, zoals Finland en Ierland, werden in een recent verleden geconfronteerd met een diepgaande crisis in hun traditionele economische activiteiten. Ze werden gedwongen ingrijpende vernieuwingen door te voeren en hebben ervoor geopteerd fundamentele keuzes te maken. Voor deze landen bestond er met andere woorden een duidelijk aanwijsbare *sense of urgency* die geleid heeft tot een visionaire, volledige reconversie. Deze landen hebben een grondige mentaliteitswijziging succesvol doorgevoerd.

10·De VRWB wijst er op dat in Vlaanderen slechts een beperkt aantal segmenten van het economisch en maatschappelijk bestel aanvoelen dat het “vijf voor twaalf” is en hier ontvankelijk voor zijn. Nochtans is tijdig ingrijpen, op het ogenblik dat er nog middelen beschikbaar zijn, absoluut noodzakelijk.

Communicatie en mobilisatie zijn cruciaal

11· Een breed maatschappelijk draagvlak hiervoor ontbreekt dus. De communicatie en mobilisatie rond dit ‘Vlaanderen in actie’ plan zijn dan ook bijzonder cruciaal. Met een gepaste communicatie, en gesteund op feiten, cijfers en internationale benchmarking, moeten alle maatschappelijke geledingen bewust worden gemaakt. De communicatie moet motiverend en mobiliserend werken. Het actieplan moet op een positieve manier vertaald worden naar verschillende doelgroepen: bedrijfswereld, federaties, sociale partners, jongeren, leerkrachten, de doorsnee burger ...

Immateriële dimensie

Het ‘Vlaanderen in actie’ plan is zeker geen nieuw regeerakkoord, maar wil vooral een socio-economische impuls geven, en vraagt daarbij aandacht voor het immateriële.

12·De VRWB onderschrijft dat het niet zozeer een zaak is van meer financiële middelen en instrumenten; deze zijn uiteraard belangrijk en noodzakelijk, maar op dat vlak heeft Vlaanderen al een belangrijke evolutie gekend. De voorbije jaren kreeg het instrumentarium meer en meer vorm en kenden de financiële middelen voor wetenschap en innovatie een continue groei. Het regeerakkoord en de meerjarenbegroting 2006-2009 voorzien in een voortzetting van dit groeipad.

13·Misschien is het belangrijker om nu in te zetten op transitie management: hoe krijg je mensen zover dat ze ‘over het muurtje kijken’, dat ze multidisciplinair denken en handelen.

- De Raad vraagt zich bv. af hoe de verschillende ministers, met eigen bevoegdheden, projecten en interesses geïntegreerd aan dit plan zullen werken. Hoe kunnen zij hiertoe gemobiliseerd worden? Om dit plan te laten slagen moeten zij op elkaar afstemmen en is een duidelijke globale doelstelling nodig.
- In elk van de onderzoeksvakjes scoren we heel goed, maar een nog grotere inspanning is nodig om grensoverschrijdend te werken en zo nieuwe economische activiteiten te ontwikkelen. Reeds in het onderwijs

moet dergelijke multidisciplinariteit, kruisbestuiving en vorming van 'entrepreneurs' worden ingebouwd.

- Ook de samenwerking en mobiliteit tussen kennisinstellingen en bedrijfswereld kan en moet nog veel beter. De VRWB verwijst hiervoor naar zijn Aanbeveling 26 die vooral focust op het bevorderen van de mobiliteit van 'werknemers' tussen beide. Bovendien is het bevorderen van de relatie tussen de onderwijs- en ondernemingswereld niet zozeer een kwestie van financiële middelen, maar eerder een mentaliteitsprobleem en een probleem van flexibilisering. Er is nood aan mentale openheid naar innovatie.

Concrete uitwerking

74·De VRWB vraagt dat het 'Vlaanderen in actie' plan nu vertaald wordt in een concreet actieplan met kwantificeerbare doelstellingen en mijlpalen, waarbij de meest urgente problemen het eerst worden aangepakt. Voor elk van de projecten moet de scope worden bepaald, wat de benodigde budgetten zijn, evenals wie de belanghebbenden van het project zijn. Daarbij moet de continuïteit van de projecten over de legislaturen heen en de link met vroegere initiatieven worden bewaakt.

75·De VRWB verneemt dat de opvolging van het 'Vlaanderen in actie' plan op verschillende niveaus zal gebeuren:

- Een centrale, overkoepelende stuurgroep samengesteld met vertegenwoordigers van de drie kabinetten (Leterme, Moerman en Vandenbroucke), met regelmatige terugkoppeling naar de Vlaamse Regering;
- Een stuurgroep op ambtelijk niveau met de secretarissen-generaal van de departementen;
- Ondersteuning door een academische adviesraad;
- Een breed sociaal-economisch forum.

Monitoring

De vooruitgang van het beleid van de overheid en de effectiviteit ervan kunnen worden opgevolgd door gebruik te maken van interne, kwantitatieve indicatoren. Het 'Vlaanderen in actie' plan bekijkt twee soorten indicatoren: de indicatoren van het Pact van Vilvoorde en indicatoren die toelaten de economische en ecologische performantie te toetsen.

76·De VRWB wijst in dit verband ook naar het referentie-instrumentarium met elf prioritaire kernindicatoren dat door de VRWB werd ontwikkeld voor de

kwalitatieve en kwantitatieve evaluatie van het Innovatiepact (VRWB-aanbevelingen 22 en 24). De coördinatie en uitvoering van de globale evaluatie van het Innovatiepact werd immers toevertrouwd aan de Strategische Adviesraad van het beleidsdomein Wetenschap en Innovatie.

17·Er zou inderdaad moeten worden uitgegaan van harde, up-to-date en objectieve economische cijfers die op basis van grondige studies werden verkregen. Een SWOT-analyse van de huidige situatie zou bijvoorbeeld een onderdeel moeten zijn van het plan 'Vlaanderen in actie' en zou moeten toelaten de af te leggen weg uit te stippelen. De situatie waarop de Lissabon-doelstelling is gestoeld bv. is niet meer accuraat. Hieruit zou o.m. kunnen worden opgemaakt wat de redenen zijn voor wijzigingen in de O&O-bestedingen van de industrie (cf. groeiende globalisatie, *off-shoring*, *outsourcing* ...).

Belang van innovatie in klassieke sectoren

Het 'Vlaanderen in actie' plan wil de visie op economie herdenken, waarbij niet langer wordt uitgegaan van de klassieke indeling in economische sectoren, maar vertrekkend vanuit maatschappelijke noden waarop kan worden ingespeeld. De nieuwe visie deelt de economie in vier grote assen in nl.: (1) comfortgedreven activiteiten gericht op levenskwaliteit en welzijn, (2) technologie gedreven activiteiten, (3) professionele kennisintensieve dienstverlening en (4) locatiegebaseerde economische activiteiten.

18·De Raad merkt op dat de klassieke industrieën en sectoren, die nog steeds het draagvlak vormen van de werkgelegenheid in Vlaanderen niet expliciet zijn opgenomen in het 'Vlaanderen in actie' plan. Ook wordt de rol onderschat van de collectieve centra, die al verschillende jaren de belangrijkste traditionele industriële sectoren ondersteunen in onderzoek en ontwikkeling. De VRWB pleit er voor dat de introductie en stimulering van nieuwe technologieën en innovatie in de klassieke industriële sectoren integraal deel zou uitmaken van het 'Vlaanderen in actie' plan.

Productie - Manufacturing

19·De VRWB vraagt aandacht voor de productiebedrijven. Wat kan Vlaanderen doen om een 'Vlaanderen dat produceert' veilig te stellen? Deze problematiek komt in het actieplan niet voor. Zo wordt er bv. ook in het hoofdstuk logistiek te weinig aandacht besteed aan de functie die logistiek kan hebben in het verbeteren van het functioneren van productiebedrijven om op die manier de concurrentiekracht van deze bedrijven te verhogen.

20· Blijvende innovatie in de feitelijke productietechnologie (maar ook de ondersteunende product-ontwerp technologie) is van zeer groot belang om de competitiviteit van onze (toch wel aanzienlijke) productie-industrie te verzekeren en te verankeren. Het MANUFUTURE-programme van de Europese Commissie, dat al jaren de toekomst van *manufacturing* uitstippelt, onderschrijft dezelfde bekommernissen.

Dit gaat zeker verder dan enkel efficiëntieverhoging van het huidige productieapparaat. Het omvat ook thema's zoals snel en geautomatiseerd ontwerp van intelligente productieprocessen voor heterogene productseries (veel varianten, klantgerichte productie), productieprocessen voor nieuwe producten gebaseerd op nieuwe technologieën (mechatronica, nieuwe materialen), *rapid manufacturing* etc.

Een ander bijzonder interessant initiatief is het '*Innovative Manufacturing Program*' uit het Verenigd Koninkrijk, dat werd opgestart in 2001 en wordt ondersteund en gecoördineerd door de Engineering and Physical Sciences Research Council (EPSRC).

KMO's en innovatie

21·Uit een recente analyse van UNIZO (20 juni 2006) naar innovatie bij KMO's, blijkt dat een zeer groot deel (88%) van de KMO's op één of andere manier met innovatie bezig is, en dat slechts 6% van de KMO's van mening is dat zij niet wakker moeten liggen van innovatie. De inspanningen van de voorbije jaren inzake sensibilisering van KMO's voor innovatie beginnen dus vruchten af te werpen. Het komt er nu op aan deze inspanningen aan te houden en verder te versterken.

22· Vaak ontbreekt het de KMO's aan tijd, middelen en mensen om de mogelijkheden voor het verkrijgen van steun te onderzoeken en goede

voorstellen in te dienen. Bij grote(re) bedrijven kan men zich hier wel *full time* op toeleppen.

23. De Raad verwelkomt dan ook het aangekondigde KMO-Innovatie-Actieplan. In zijn Advies 96 bij de beleidsbrief wetenschap en innovatie 2006 wees de VRWB er al op dat de KMO's nog verder moeten gestimuleerd worden om zoveel mogelijk gebruik te maken van de bestaande technologie en om die in hun activiteiten te integreren. In zijn memorandum 2004-2010 somt de VRWB een paar pistes op om KMO's te stimuleren en in contact te brengen met innovatie (kennisverspreiding). De VRWB-aanbevelingen kunnen een aantal ingrediënten leveren voor het nieuwe KMO-Innovatie-Actieplan.

24. Vandaag zijn in Vlaanderen tien multinationale industriële besteders uit een beperkt aantal sectoren goed voor 75% van alle O&O-inspanningen van bedrijven. De basis van grote O&O-besteders is dus erg smal, hetgeen grote risico's inhoudt op middellange termijn. Wil Vlaanderen zijn kennisbasis verbreden en meteen ook lokaal verankeren, zal het noodzakelijk zijn het koppeloton van O&O- besteders groter te maken.

25. De VRWB vraagt daarom meer aandacht voor ondersteuning van innovatie in Vlaamse middelgrote bedrijven van 250 tot 1000 werknemers:

(1) de hightech spin-offs die voor een doorgroeifase staan.

Een bredere invulling van het steunbaar innovatietraject kan toelaten dat deze ondernemingen beter ondersteund worden bij het verwerven van diepgaand inzicht in innovatieve businessmodellen, markt- en managementkennis. Een aanvullende doorgroeifinanciering (risicokapitaal) vormt een tweede aandachtspunt waar de overheid een toegevoegde waarde kan bieden voor dit soort ondernemingen.

(2) de 'klassiekere' industriële familiale bedrijven.

Meestal hebben deze ondernemingen weinig of geen O&O-activiteiten die gericht zijn op doorgedreven technologische vernieuwingen. Deze ondernemingen hebben nood aan een uitgebalaceerde mix van aanvullend risicokapitaal met de nodige aandacht voor de gevoeligheden van familiaal aandeelhouderschap, steun voor haalbaarheidsstudies inzake procesinnovatie, productinnovatie en marktkennis, en ondersteuning en sensibilisering van het internationaal ondernemen met vooral aandacht voor het aantrekken van technologisch hoogwaardige kennis uit buitenland (technology watch in het buitenland) en het begeleiden van buitenlandse investeringen door deze ondernemingen.

(3) de Vlaamse productievestigingen van internationale groepen.

Deze productievestigingen hebben weinig of geen eigen productontwikkeling en staan vaak in concurrentie met andere vestigingen van de groep. Voor dit soort ondernemingen is procesinnovatie cruciaal. De verbreding van het innovatietraject (procesinnovatie, marktkennis) en specifieke vormen van haalbaarheidsstudies (procesengineering) moeten mogelijk worden gemaakt om deze ondernemingen op een gerichte(re) manier te versterken. Meer algemeen moeten we streven naar inbedding van deze ondernemingen in het Vlaams innovatiesysteem (Vlaamse kennisnetwerken zoals bv. Flanders' Drive) om deze bedrijven te stimuleren O&O uit te bouwen en hen te laten opschuiven in de waardeketen. Dit zal hen ook minder onderhevig maken aan het risico van delokalisering van eenvoudig te verplaatsen productielijnen waar geen O&O-activiteiten mee gelieerd zijn.

Associaties bieden opportuniteiten

26. De associaties overspannen het hele spectrum van grensverleggend onderzoek over strategisch basisonderzoek tot technologische innovatie, valorisatie en dienstverlening. De synergie tussen de hogescholen en de universiteiten creëert nieuwe mogelijkheden en waarborgt een meer diverse gerichtheid van het onderzoek in de associatie op de brede maatschappelijke behoeften. De drempelvrees bij onze KMO's – de kracht van het economisch weefsel in Vlaanderen – om toegang te krijgen tot onderzoek en ontwikkeling kan via de associaties worden verlaagd.

27. De associaties en de BaMa's bieden ook mogelijkheden om de opleidingen meer af te stemmen op de maatschappelijke noden. Het onderwijs in Vlaanderen is momenteel immers zeer aanbod gedreven en de vraaggestuurdheid vanuit het afnemend veld ontbreekt. De hamvraag is een evenwicht vinden tussen sturen in bepaalde studierichtingen o.w.v. economische noden en anderzijds het geven van de nodige vrijheid in studiekeuze.

28. Voor het academiseringsproces van de 2-cyclihogeschoolopleidingen binnen de associaties heeft de decreetgever een tijdspad uitgetekend en in financiering voorzien. De toegekende academiseringsmiddelen zijn bestemd voor de inbedding van deze opleidingen in onderzoek. De VRWB bemerkte eerder evenwel dat deze academiseringsmiddelen, zelfs op kruissnelheid, niet toereikend zouden zijn om de ambitie van de academisering te verwezenlijken.

De Raad heeft tot zijn tevredenheid vastgesteld dat in de loop van de volgende jaren er in een extra stimulans wordt voorzien, gefinancierd met middelen die zowel uit de begroting onderwijs als uit deze van wetenschapsbeleid komen. In 2006 werd hiervoor in de begroting W&I 2 miljoen euro ingeschreven, in 2007 wordt dit bedrag verhoogd tot 5 miljoen euro. Dit is in lijn met de aanbeveling van de Commissie Martens, die in opdracht van de minister van onderwijs een analyse heeft gemaakt van de verdere stappen die nodig zijn in het academiseringsproces. De Raad vraagt evenwel blijvende aandacht voor het verzekeren van voldoende armslag van de associaties.

“Brain Port Vlaanderen”

29. In zijn Advies 91 ‘Onderzoek op wereldniveau - Kansen voor toptalent’ onderschrijft de VRWB het Odysseus-initiatief, en in het bijzonder het voorzien in een ruime startfinanciering gedurende een periode van minimum vijf jaar. Deze belangrijke financiering zou flexibel moeten toegepast worden, via een

brede vork, zodat universiteiten hun excellentiebeleid gediversifieerd kunnen invullen.

Maar parallel aan dit mechanisme moet er volgens de VRWB een systeem worden ontwikkeld om het in Vlaanderen aanwezige toptalent te behouden en optimaal te laten renderen. Via de bestaande kanalen (FWO, BOF) moet de absolute top van onderzoekers in Vlaanderen dezelfde kansen krijgen om hun excellentie beloond te zien met ruimere kredieten. Ook voor de postdocs moet aan potentieel toptalent in Vlaanderen optimaal kansen worden geboden.

30· Ook het Methusalem-initiatief ondersteunt excellentie en laat de beste onderzoeksploegen toe zich nog beter te profileren door hen meer middelen en een langere horizon te verschaffen.

37·De VRWB is verheugd dat minister Fientje Moerman in haar beleidsbrief 2007 nu inspeelt op de problematiek van loopbaanperspectieven voor excellente onderzoekers. Samen met haar collega Vandenbroucke wil ze een overleg opstarten met de universiteiten om na te gaan hoe Vlaanderen kan evolueren naar een *'tenure track'* stelsel voor onderzoekers.

32· Een aantal eerder praktische problemen worden via Odysseus niet opgelost. Op de eerste plaats is er de taalbarrière, daarnaast zijn er alle problemen die te maken hebben met vergunningen (arbeids/verblijfsvergunningen ...) die voor niet-Europeanen vaak problematisch zijn. De VRWB verwijst hier naar zijn Aanbeveling 25.

33· Verder is er ook nood aan een sensibilisering en cultuurwijziging binnen de universiteiten en onderzoeksinstituten (bv. wat de benoemingsprocedures betreft en de onderliggende agenda). Wel is hier de laatste jaren al heel wat vooruitgang geboekt. Ook het nieuwe BOF-besluit neemt hiervoor incentives op.

In het kader van het Europese Handvest en de Gedragscode voor Onderzoekers kondigt minister Fientje Moerman in haar beleidsbrief 2007 een actieplan aan rond het thema 'Menselijk kapitaal voor wetenschap, technologie en innovatie', waarbij maximaal rekening zal worden gehouden met de VRWB-commentaar 'Een kwaliteitscharter voor de Europese onderzoeker'.

34· Tot slot onderschrijft de VRWB het belang dat het 'Vlaanderen in actie' plan hecht aan de brede populatie als fundament voor de

kennismaatschappij, waarbij elke werknemer in uiteenlopende functies en sectoren in staat is informatie te vergaren, te verwerken en toe te passen.

Imago wetenschap en techniek

35· De VRWB stelt vast dat er onvoldoende waardering is voor techniek en technologie, voornamelijk in het leerplichtonderwijs, terwijl deze opleidingen juist de bedrijvigheid kunnen stimuleren. Veel meer aanmoediging en waardering voor het puur technisch en technologisch onderzoek is daarom nodig. Actiegedreven onderwijs, waarbij creativiteit en probleemoplossing centraal staan en niet zozeer de loutere herhaling van leerstof, kunnen de aantrekkingskracht van wetenschap en techniek verhogen. Een beter imago van wetenschap en techniek zou de jongeren, en vooral de meisjes, moeten stimuleren om massaler te kiezen voor exacte wetenschappen en techniek. Dit is een absolute voorwaarde opdat Vlaanderen op langere termijn mee kan concurreren in een globaliserende internationale context.

36· Het creëren van een breed maatschappelijk draagvlak en het sensibiliseren van jongeren voor wetenschap en technologie, is een thema dat voortdurend onder de aandacht staat van de VRWB. Recent heeft de VRWB een adhoc-werkgroep 'Media en Wetenschap' opgericht, bestaande uit aanbieders van wetenschapsinformatie (communicatieverantwoordelijken van kennisinstellingen en bedrijven, academische experts communicatie) en experts uit de mediawereld (tv, radio en geschreven pers). De werkgroep heeft tot doel aanbevelingen te formuleren hoe wetenschap, technologie en innovatie meer aan bod kunnen komen in de media. Dit initiatief fungeert tevens als een belangrijk signaal naar de media en heeft o.a. al geleid tot het oprichten van de Coördinatie Cel Wetenschappen op de openbare omroep, die het programma-aanbod over Kennis en Wetenschap op de VRT de komende jaren verder zal uitbreiden en uitdiepen. Het eindrapport van de werkgroep 'Media en Wetenschap' wordt verwacht in het voorjaar 2007.

"Accent op talent"

37· De VRWB erkent het belang om de gemiddelde kennis van onze maatschappij te verhogen, en alle potentieel maximaal te benutten. Excellentie moet worden nagestreefd op alle niveaus. Talenten moeten alle kansen krijgen: iedereen moet zijn talenten ondersteund zien in het hele spectrum.

Begroting

Het plan 'Vlaanderen in actie' past volledig binnen het Vlaamse regeerakkoord 2004-2009. Voor dit actieplan worden dan ook geen nieuwe financiële middelen vrijgemaakt. De meerjarenbegroting van de Vlaamse regering 2006-2009 moet de financiële ruimte bieden voor de in het actieplan voorgestelde initiatieven.

Algemeen

38. De VRWB onthaalt de stijging van de begroting 2007 voor wetenschap en innovatie met 60 miljoen euro positief. De Raad betreurt evenwel dat de eerder in het kader van de meerjarenbegroting vooropgestelde stijging voor 2007 van 100 miljoen euro niet wordt aangehouden, en neemt er akte van dat dit in de verdere loop van de legislatuur zal gecorrigeerd worden.

De Raad waarschuwt er voor dat met dit groeipad de 1%-norm voor O&O voor de overheidsuitgaven, die de Vlaamse Regering zich toch had vooropgesteld, nooit zal gehaald worden tegen 2010. De Raad verwijst in deze context naar zijn berekening³ van maart 2005 dat er jaarlijks minstens 122 miljoen euro extra nodig is om de 1%-norm te halen in 2010. Bovendien zijn er vanaf 2004 ook telkens omvangrijke éénmalige inspanningen voor O&O gebeurd, die de positie van Vlaanderen t.o.v. de 1%-norm mee hebben bepaald. Doordat er in 2007 niet in éénmalige kredietlijnen voorzien is, zal er globaal gezien in 2007 zelfs een lichte terugval te merken zijn in het groeipad naar de 1%-norm.

De Raad herhaalt daarom dat de in de meerjarenbegroting 2006-2009 voorziene groei van 200 miljoen euro een absoluut minimum moet zijn, en dat eventuele meevallers in de begroting prioritair aan wetenschap en innovatie moeten worden toegewezen.

39. De VRWB wil mee nadenken om richting te geven aan die (beperkte) middelen en wil voornamelijk die punten accentueren die strategisch belangrijk zijn en een hefboomeffect kunnen teweegbrengen. Het realiseren van de Lissabon- en Barcelona-doelstellingen voor O&O moet hierin een dragende kracht zijn.

40. Verder herhaalt de VRWB zijn eerder pleidooi voor een evenwichtige verdeling van de middelen voor wetenschap en innovatie, enerzijds over de verschillende types van onderzoek en anderzijds over de verschillende O&O-

³ VRWB-Aanbeveling 24: Opvolging Vlaams Innovatiepact – Eerste invulling kernindicatoren (24 maart 2005)

actoren. De VRWB zal daarover de discussie opstarten begin 2007, waarin ook volgende belangrijke elementen niet mogen ontbreken: de keuze van de juiste policy mix, de verruiming van het steunbaar innovatietraject, de additionaliteit van de steunverlening ... Ook de categorisatie van de afzonderlijke kredietlijnen binnen een bepaald type van onderzoek (niet-gericht onderzoek, strategisch basisonderzoek, toepassingsgericht onderzoek) zal grondig moeten worden herbekeken.

Ter voorbereiding en onderbouwing van de discussie werd een benchmarking studie uitgevoerd over de verdeling van de financiële middelen voor wetenschap en innovatie door het Steunpunt O&O-Statistieken⁴. De conclusies van deze discussie zullen een belangrijk onderdeel vormen in het Memorandum voor een nieuwe Vlaamse Regering en het nieuwe Regeerakkoord in 2009.

41·De VRWB vraagt ook om een grondige analyse te maken van de slaagpercentages van de verschillende W&I-instrumenten (SBO, O&O-bedrijfsprojecten, BOF, FWO ...). Zeer lage slaagpercentages bij projectaanvragen werken immers een negatieve kosten-baten-afweging in de hand en werken ontmoedigend voor de potentiële indiener. Niet alleen meer middelen, maar ook aanpassingen van procedures of van de periodiciteit van oproepen kunnen hier een oplossing bieden.

Onderzoek op initiatief van de vorser

42· Het FWO heeft op basis van het financieringsplan 2003-2007 bijkomende noden gedefinieerd voor extra onderzoeksmiddelen voor onderzoeksprojecten, mandaten, mandaatondersteuning, overhead universiteiten-onthaalinstellingen en internationale samenwerking. De VRWB onderschrijft deze noden met in volgorde van prioriteit:

- (1) mandaten, en in het bijzonder postdocs;
- (2) projectfinanciering;
- (3) bench-fee

De VRWB stelt dan ook tot zijn tevredenheid vast dat de 2,7 miljoen euro extra die in 2007 worden vrijgemaakt, bestemd worden voor postdocmandaten.

43· De versterking van het BOF-ZAP-onderzoekskader krijgt de volledige steun van de VRWB. De Raad is verheugd dat de Vlaamse Regering bij zijn tweede principiële goedkeuring van het BOF-wijzigingsbesluit, zijn advies⁵ heeft

⁴ Benchmarking study: Distribution of the financial resources for science and innovation, K. Aerts en D. Czarnitzki, februari 2006

⁵ VRWB-Advies 103: Wijziging van het BOF-besluit (22 juni 2006)

gevolgd en ervoor heeft geopteerd de bijkomende ZAP-mandaten samen te voegen met de zgn. ZAP-BOF- mandaten. In 2007 wordt hiervoor 1,5 miljoen euro extra vrijgemaakt, om daarna jaarlijks te stijgen, waardoor in 2009 de maatregel op kruissnelheid komt met een jaarlijks bedrag van 4,5 miljoen euro. Hierdoor worden tegen 2009 45 tot 60 nieuwe BOF-ZAP-mandaten gecreëerd. Deze onderzoekers zullen een beperkte onderwijsopdracht hebben en zich bijna volledig kunnen toewijden op hun onderzoek.

Vermits deze maatregel wordt ingevoerd ter compensatie van de achterblijvende basisfinanciering, herhaalt de VRWB zijn eerdere vraag⁶ om een aanpassing van de BOF-ZAP-reglementering door te voeren en bv. de verlenging van deze mandaten na vijf jaar mogelijk te maken. Van de gelegenheid kan gebruik gemaakt worden om het statuut van de BOF-ZAP-professoren te evalueren. Daarna kan opnieuw advies gevraagd worden aan de VLIR.

44. Wat de BOF-financiering betreft, merkt de VRWB op dat in de loop van de laatste 5-10 jaren - mede door de inhaaloperatie van de Vlaamse overheid voor betere onderzoeksfinanciering - er:

- Meer goede onderzoeksgroepen zijn die waardevolle projecten indienen;
- Meer excellente onderzoeksgroepen zijn die in top tijdschriften publiceren en internationaal aan de top van hun domein staan.

De VRWB wijst er evenwel op dat de kosten van onderzoek sneller gegroeid zijn dan de gewone inflatie-correctie, waardoor er ook binnen het BOF analoge noden zijn:

- (1) groei tijdelijk postdockader BOF;
- (2) projectfinanciering BOF

⁶ VRWB-Advies 99: Voorstel voor een beperkt aantal bijkomende ZAP-mandaten (30 maart 2006)

45. De Raad merkt op dat de nieuwe kredietlijn voor Hercules niet volledig kan worden meegerekend bij de categorie 'niet-gericht onderzoek op initiatief van de vorser'. Het Herculesprogramma zal immers onderzoeksinfrastructuur financieren zowel voor fundamenteel onderzoek als strategisch basisonderzoek. Tevens wordt de industrie uitgenodigd te participeren in deze investeringsinitiatieven.

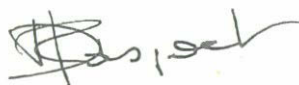
Strategisch basisonderzoek

46. Het Industrieel Onderzoeksfonds (IOF) zou de vierde pijler worden in onderzoeksfinanciering in Vlaanderen (naast FWO, BOF en SBO): een intern sturingsinstrument om binnen de universiteiten een ander type van onderzoek mogelijk te maken. Dit is nog niet gerealiseerd. De VRWB betreurt dat het groeipad van de financiële middelen dat voor het IOF in het vooruitzicht werd gesteld, niet wordt bestendigd. De Raad vraagt dat eerder aangegane engagementen consequent en continu zouden worden uitgevoerd, en dat de planningsen daarbij worden aangehouden.

Onderzoek met economische finaliteit

47. De directe steun voor O&O-projecten in bedrijven is gestagneerd, waardoor het aandeel ervan in de IWT-portefeuille systematisch daalt, ten voordele van enerzijds het strategisch basisonderzoek en anderzijds de meer collectieve ondersteuningsinstrumenten. Directe steun aan O&O-projecten in individuele bedrijven wordt in Vlaanderen toegekend via het zgn. O&O-besluit en het KMO-programma. Dat deze instrumenten wel degelijk een stimulerend effect (additionaliteit) hebben op de O&O-uitgaven van de gesubsidieerde bedrijven, werd aangetoond in een recent in de reeks IWT-studies verschenen rapport⁷.

De VRWB verwelkomt dan ook de extra steun van 17 miljoen euro in 2007 voor het IWT, die exclusief wordt voorbehouden voor het instrument van de O&O-bedrijfsprojecten.

⁷ IWT-studies nr. 54: Aerts, K en Czarnitzki, D, 2006: The impact of public R&D-funding in Flanders

Danielle Raspoet
Secretaris

Karel Vinck
Voorzitter

BIJLAGE

COMMENTAREN VANUIT DE FORESIGHTPANELS BIJ EEN AANTAL PROJECTEN IN DETAIL

Uitdaging II: creativiteit, innovatie als cultuur, ondernemerschap

Project II.3: Internationaal ondernemen

- Het actieplan focust nog te erg op Vlaanderen, terwijl ondernemers zelf meer internationaal en Europees gericht zijn om concurrentiepositie en schaalvergroting te bewerkstelligen. Er moet gepleit worden om het beleid (vb. energie en milieubeleid) in overeenstemming/harmonie te brengen met dat van de buurlanden.
- Het plan schenkt vooral aandacht aan het businessaspect (via netwerken, marketing, etc.), vooral voor de KMO's, maar plant geen concrete acties om buitenlandse investeringen op vlak van R&D (of van kennisintensieve instellingen) aan te trekken.
- De taak van het aantrekken van potentiële investeerders is de opdracht en missie van het FIT (via hun buitenlands netwerk). Momenteel missen we een integrale aanpak: er bestaan verschillende organen die niet met elkaar interageren (bv. rond China: Belgische-Chinese Kamer van Koophandel, België-China werkgroep, VBO-initiatief ...). Er is nood om al deze ervaringen enz. samen te brengen.

Project II.12: Innovatief in welzijn en gezondheid

Regelgeving

- Er stellen zich vragen bij het inbedden van het actieplan van Vlaanderen in de federale context. Regelgeving en financiering van de gezondheidszorg zijn immers federale materies.

Ethiek

- Rond het thema van gezondheidszorg is er een liberaliseringsdebat in Europa aan de gang. Het debat rond medisch toerisme wordt gelanceerd. Dit is een juridisch-technisch debat. Er is een zekere overcapaciteit voor

medische zorgen in Vlaanderen, maar het ligt voor de hand dat de kwaliteit, de toegankelijkheid en de betaalbaarheid van onze eigen gezondheidszorg niet in het gedrang mag komen.

Mentaliteitswijziging

- De gezondheidszorg is een conservatieve sector: de ziekenhuissector, de mutualiteiten, de social profit, zijn rigide vestigingen. Met een paar gerichte initiatieven kunnen de actoren worden samengebracht en kunnen er opportuniteiten worden geïdentificeerd, zodat de sterke speerpunten ook op termijn kunnen worden omgezet in economische activiteiten. Als kleine regio in Europa is het belangrijk te focussen op synergie en het wegwerken van de versnippering van het landschap.

Innovatief aanbesteden

- In kader van innovatie in welzijn en gezondheid is het belangrijk in te zoomen op de vertaalslag van onderzoek naar het oprichten van nieuwe ondernemingen. Ervaring in *e-health* projecten toont aan dat het heel moeilijk is te komen tot een commercieel product en het vinden van de eerste reële klanten. En dit door belemmeringen op verschillende niveaus. Gegeven dat de overheid zo'n belangrijke speler is in de gezondheidszorg, zal zeker in *e-health* de klemtoon moeten gelegd worden op het thema van innovatief aanbesteden door een aantal goed gekozen pilootprojecten. De Vlaamse overheid als klant geeft meer credibiliteit aan bedrijven en onderzoeksgelden kennen zo een betere doorstart.

Elektronisch medisch dossier

- Invoering van het centraal elektronisch medisch dossier duldt geen aarzelen meer. Integratie van ICT in de zorginformatiesystemen zal in de toekomst zeer belangrijk zijn. Dit is geen probleem van sector of technologie, wel een politiek probleem. De Vlaamse overheid moet hierin initiatief nemen om de centrale infrastructuur en organismen op te zetten.

Multidisciplinariteit

- Er is een toenemende convergentie van *life sciences* met andere disciplines en technologieën. Het beheersen van complexiteit is een belangrijk aandachtspunt. De uitdaging hier is het creëren van een cultuur van multidisciplinariteit op het niveau van onderzoeks- en onderwijsprogramma's binnen de bestaande structuur van de diverse instellingen.

Deze convergentie biedt ook opportuniteiten voor de klassieke sectoren, bv. medisch textiel dat een barrière vormt tegen kiemen en stofdeeltjes.

Platform

- Expertise op vlak van klinisch onderzoek in Vlaanderen kan door een door de overheid gesubsidieerd initiatief gecentraliseerd worden naar analogie met het ERESA initiatief in Wallonië. Informatie rond klinisch onderzoek samenbrengen in één aanspreekpunt maakt Vlaanderen aantrekkelijk voor internationale farmaceutische bedrijven. In Vlaanderen is er ook klinische expertise in privé-klinieken, die voor het ogenblik geen deel uitmaakt van het innovatieproces.

- Het actieplan Vlaanderen stelt voor een platform te creëren waarin drie groepen van actoren samengebracht worden om op die manier multidisciplinaire kennis te benutten. Dit is te breed gedefinieerd en moet geconcretiseerd worden.

Uitdaging III: Duurzame poort op Europa

Algemeen

- Om te voorkomen dat Vlaanderen puur een doorgeefluik van goederen wordt, is het belangrijk dat er in Vlaanderen zelf voldoende klanten voor die aangevoerde goederen aanwezig zijn en blijven. Een enorme vraag naar hoogwaardige, hoogtechnologische logistiek ontstaat trouwens meer en meer van binnenuit de producerende ondernemingen. In Vlaanderen bestaat er al een zeer uitgebreide industriële basis (o.a. chemie, farma, voeding, automotive) die dankbaar gebruik maakt van de aanwezige polen (i.e. de havens en luchthavens). Deze basis trekt bovendien ook andere, buitenlandse spelers aan die niet noodzakelijk industriële activiteiten willen uitbouwen maar wel bijvoorbeeld voor hun R&D activiteiten naar Vlaanderen willen komen.
- De ambitie om te fungeren als 'poort' op Europa is te beperkend. Vlaanderen moet er naar streven uit te groeien tot een 'knooppunt', waar goederentrafieken toekomen en waar aan de goederen ook een zekere toegevoegde waarde wordt toegevoegd.

Project III.1: Logistiek Vlaanderen

Opleiding

- Momenteel is het opleidingslandschap op het vlak van logistiek zeer sterk versnipperd en dit voor alle profielen en op elk niveau. Naast het feit dat er nauwelijks totaalopleidingen bestaan, zijn er evenmin programma- of kwaliteitsnormen. Er is bijgevolg een hoge nood aan een verfijning van de logistieke profielen en naar meer coördinatie in de variëteit van de logistieke opleidingen en dit voor functies gaande van het managementniveau tot het operationele niveau. Dit moet onder meer resulteren in de oprichting van een geïntegreerde kwaliteitsvolle hogere opleiding in de logistiek die een multidisciplinair uitgangspunt heeft. Allicht kunnen deze meer gefundeerde logistieke opleidingen kaderen in de bestaande Vlaamse opleidingsstructuren.

Onderzoek

- Ook het onderzoek in het domein van logistiek is in Vlaanderen erg versnipperd, met als gevolg dat een kritische massa bijna nergens wordt bereikt. Concentratie in de onderzoeksinspanningen is daarom aangewezen. Zeer concreet kan daarbij gedacht worden aan een 'Innovatief Logistiek

Onderzoeksprogramma' waar projecten kunnen worden gefinancierd die de hoogste kwaliteit en meest waardevolle impact bezitten voor de logistieke sector in Vlaanderen. Een rol is hier mogelijk weggelegd voor het bestaande Vlaams Instituut voor de Logistiek (VIL).

- Voor de logistieke onderzoeksinitiatieven is het trouwens in het algemeen bijzonder moeilijk om toegang te krijgen tot onderzoeksgelden. Het logistiek onderzoek valt gemakkelijk uit de boot omdat het telkens in een ander, ruimer domein wordt ondergebracht, zoals economie, technologie of IT.

Intermodaal verkeer

- De verdere uitbouw van het intermodaal verkeer werd in VRWB-aanbeveling 29 duidelijk als een prioriteit voor Vlaanderen naar voor geschoven. De betrouwbaarheid en kwaliteit van de reistijden wordt immers steeds belangrijker en krijgt een steeds grotere rol in de logistieke wereld (*'Just For You' in plaats van 'Just In Time'*). De verhoogde aandacht die aan het intermodaal vervoer dient te worden geschonken, vloeit onder meer voort uit de hoge externe kosten van het wegvervoer ten opzichte van de andere transportmodi. Met het vooruitzicht dat de marginale externe kosten verder zullen stijgen door de dichtslibbende wegen, heeft de overheid er belang bij het intermodale transportalternatief te stimuleren. Om echter een verdere groei en een groter marktaandeel van het intermodaal vervoer te kunnen realiseren, moeten concrete projecten geïnitieerd worden die oplossingen identificeren voor een aantal probleemgebieden (o.a. efficiëntie van de terminaloverslag; kostenefficiëntie van het voor- en natransport; uitbreiding doelmarkt; locatiebeleid van intermodale terminals; interoperabiliteit van het internationaal spoorvervoer).

Gegeven het huidige belang van het vervoer over de weg voor de logistieke activiteiten in Vlaanderen wil de VRWB anderzijds benadrukken dat de nodige aandacht dient besteed te worden aan het wegennet, in het bijzonder aan het verkeersmanagement op en het onderhoud van de bestaande wegen. Dit uit zich meer concreet in een efficiënter incidentmanagement, een effectiever wegenonderhoud en een ingenieuze planning van wegenwerken. Bijkomend onderzoek naar de 'onderhoudsvrije weg' kan op langere termijn een oplossing bieden op deze problematiek en leiden tot een efficiënter wegbeheer.

Project III.2: Havens en maritieme snelwegen

- VRWB-aanbeveling 29 benadrukt het belang van de logistieke activiteiten voor de Vlaamse economie en werkgelegenheid. Een verdere, maar gecoördineerde uitbouw van de (zee)havens in het licht van een intermodaal vervoersmodel is daarbij essentieel. Bij de verdere havenontwikkelingen dient gestreefd te worden naar een evenwicht tussen concurrentie en samenwerking tussen de zeehavens. Het principe van de marktwerking tussen de havens en van vrij verkeer van goederen en diensten dienen centraal te staan. De rol van de overheid moet er in te bestaan de randvoorwaarden te scheppen die dit toelaten. Het concept 'Flanders Port Area' moet vooral in de commercialisering en promotie naar buiten toe gebruikt worden en veel minder in het effectieve havenbeheer. Het recente havendecreet kent immers

juist meer verantwoordelijkheid en autonomie aan de lokale havenbesturen toe. Door zich als één ‘*port area*’ te profileren (cf. de huidige houding van het FIT) kan de complementariteit van de havens maximaal worden uitgebuit, bijvoorbeeld bij het aantrekken van potentiële investeerders.

Project III.3: Strategische uitbouw van onze luchthavens

- In Aanbeveling 29 stelt de VRWB dat ook de luchthavens een belangrijke plaats in de visie ‘Logistiek Vlaanderen’ moeten krijgen, zoals voorzien in het actieplan. In het buitenland en andere regio’s poogt men de luchthavens bovendien uit te bouwen tot technologie- en attractiepolen, terwijl die in Vlaanderen een bijzonder moeilijk groeitraject meekrijgen. De problemen die de groei van de luchthavens in Vlaanderen bemoeilijken zijn echter zeer goed gekend. Naast de bevoegdheidsproblemen vormt het maatschappelijke draagvlak een zeer heikel punt. De Vlaamse overheid moet hierin haar verantwoordelijkheid nemen en beslissingen durven nemen.

Project III.5: De Vlaamse magneet

- De VRWB heeft meermaals het aantrekken van onderzoekers uit binnen- en buitenland benadrukt. In zijn Aanbeveling 25 ‘Mobiliteit van studenten, onderzoekers, hogeschoolden en gespecialiseerde technici van buiten de Europese Unie’ formuleerde de VRWB aanbevelingen voor een aantal prioritaire beleidsmaatregelen om de aantrekkingskracht van Vlaanderen voor kenniswerkers internationaal te verbeteren en meer bepaald om de toegang tot ons grondgebied, de studies en de arbeidsmarkt, voor onderzoekers en hogeschoolden van buiten de EU gemakkelijker te maken.

- Het is duidelijk dat Vlaanderen prioritaire aandacht moet geven aan het aantrekken van buitenlandse investeringen met een hoge kenniscomponent die tevens aansluiten bij het bestaande Vlaamse weefsel. De VRWB reikt de set van geïdentificeerde techno-economische ontwikkelingen beschreven in Aanbeveling 29 aan als bijzonder waardevol referentiekader bij het maken van keuzes in het beleid gericht op het aantrekken van hoogwaardige en kennisintensieve investeerders en activiteiten.

Project III.8: Duurzaam met milieu en natuur, zuinig met grondstoffen

- Het belang van energie en milieu voor diensten en verwerkende industrie wordt onderschreven in Aanbeveling 29 van de VRWB (i.e. Efficiënt energieverbruik in de industrie en gebouwen, ‘*smart grids*’, energiegeneratie, duurzaamheid van productieprocessen en producten).

- Waterstof is niet één van de prioriteiten die naar voren werden geschoven door de denkgroep van cluster 6 (zie Aanbeveling 29). Deze technologie werd naar de verdere toekomst geschoven omdat er nog onzekerheden over bestaan. Hiermee moet rekening worden gehouden in het actieplan.

Uitdaging IV: De overheid in actie

Project IV.7: Energiezorg in Vlaamse overheidsgebouwen

- Energiezorg moet ook toegepast worden op universiteiten en scholen. Dit heeft een belangrijke educatieve impact op jongeren. In het onderwijs moet er tevens, bv. via cursussen, opnieuw aandacht worden besteed aan energiezuinig leven. Dit vergt een vernieuwde mentaliteit/aandacht.

De Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB), opgericht bij decreet van 15 december 1993, is het adviesorgaan voor de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement inzake elke aangelegenheid betreffende het wetenschaps- en technologiebeleid. De VRWB is een uniek forum waar vooraanstaande actoren uit de academische en sociaal-economische wereld zich beraden over de algemene krachtlijnen van het te voeren wetenschaps- en technologiebeleid in Vlaanderen. De VRWB is samengesteld uit een voorzitter en zestien leden, allen benoemd op grond van hun deskundigheid en/of betrokkenheid bij het wetenschaps- en technologiebeleid in Vlaanderen. Zes van deze leden worden voorgedragen door de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), telkens drie door de werkgevers- en werknemersorganisaties vertegenwoordigd in de SERV, en vier leden worden rechtstreeks benoemd door de Vlaamse regering. Vijf hoge ambtenaren uit de Vlaamse administratie nemen met raadgevende stem deel aan de vergaderingen.

Uitgave van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB)

K. Vinck, voorzitter
D. Raspoet, secretaris

VRWB-secretariaat
North Plaza B
Koning Albert II-laan 7 - 4e verd.
B-1210 Brussel

Tel. +32 (0)2 553.45.20
Fax +32 (0)2 553.45.23
e-mail: vrwb@vlaanderen.be
website: www.vrwb.be

